

Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri

Ahmet UYAR¹

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0001-9694-8629>

Email: ahmet_uyar23@hotmail.com

Türü: Araştırma Makalesi (Alındı: 08.01.2021 - Kabul: 14.03.2021)

Öz

Bu çalışmanın amacı meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ve bunun cinsiyet, sınıf, bölüm, bilgisayar varlığı, ev interneti varlığı, mezun olunan lise türü, anne ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre değişimini incelemektir. Çalışma tarama (survey) modeli kullanılarak desenlenmiştir. Çalışmanın örneklemi Antakya Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 508 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Ng (2012) tarafından geliştirilen Hamutoğlu, Güngören, Uyanık ve Erdoğan (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan “*Dijital Okuryazarlık Ölçeği*” kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmada minimum, maximum, aritmetik ortalama, standart sapma gibi betimsel istatistiklerle birlikte bağımsız gruplar t-testi ve One Way Anova testi kullanılmıştır. One Way Anova Testi sonucunda anlamlı fark çıkan grupların tespitinde Scheffe ve Tamhane testleri kullanılmıştır. Çalışmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlıklarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet, sınıf, program türü ve mezun olunan lise türü değişkenlerine göre anlamlı değişim göstermediği tespit edilmiştir. Evde interneti olanların evde interneti olmayanlara ve bilgisayara sahip olanların bilgisayarı olmayanlara göre dijital okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca anne ve babanın eğitim düzeylerinin öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinde anlamlı değişime yol açtığı tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Dijital okuryazarlık; meslek yüksekokulu; okuryazarlık; dijital.

Digital Literacy of Associate Degree Students

Abstract

The aim of this study was to determine digital literacy of associate degree students and to analyze the difference by gender, grade, department, owning a computer, having home internet access, type of high school graduated from and parents' educational background. The model of the study was a survey. The sample of the study included 508 students studying at Antakya Vocational School. The data of the research were obtained using “*Digital Literacy Questionnaire*”, which was developed by Ng (2012) and adapted into Turkish by Hamutoğlu, Güngören, Uyanık and Erdoğan (2017). Independent groups t-test and One Way Anova test as well as descriptive statistics such as minimum-maximum values, arithmetic mean and standard deviation were employed in the study. Scheffe and Tamhane tests were employed for determining the groups between which there was a significant difference according to One Way Anova Test. In the study, the digital literacy of the associate degree students was found to be high. It was also found that the students' digital literacy did not differentiate by gender, grade, type of program and type of high school graduated. In addition, it was revealed that the digital literacy of the students having home internet were higher than the ones who did not have and of the ones having computers were higher than the ones who did not have one. Furthermore, it was concluded that parents' educational background led to a significant difference in the students' digital literacy levels.

Keywords: Digital literacy; vocational school; literacy; digital.

Giriş

Yaşadığımız yüzyılda bilim ve teknolojiye yaşanan gelişim bireylerin sahip olmaları gereken bilgi ve becerilerde de değişimlere yol açmıştır. Yaşadığımız yüzyılda bireylerin sahip olması gereken bu bilgi ve beceriler, 21. yüzyıl becerileri olarak ifade edilmektedir. 21. yüzyıl becerileri “Öğrenme ve Yenilik Becerileri”, “Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri”, “Yaşam ve Kariyer Becerileri” gibi becerilerden oluşmaktadır (Partnership for 21st Century Learning, 2015: 1). Kennedy & Odell (2014: 248) 21. yüzyılda bireylerin; eleştirel düşünebilen, evrensel farkındalığa sahip, yaratıcı, bilgi, teknoloji ve medya okuryazarı ve üretken bireyler olmaları gerektiğini belirtmiştir. Yaşadığımız yüzyılda bireylerin sahip olması beklenen becerilerden biri de dijital okuryazarlıktır. Dijital okuryazarlık; bilgi, teknoloji ve medya okuryazarlığı gibi becerileri de kapsayan 21. yüzyıl becerileri içerisinde yer almaktadır.

Dijital okuryazarlık; bireylerin bilgi ve iletişim teknolojilerini etkili bir biçimde öğrenmelerinin yanı sıra bu teknolojilerin yardımıyla kişisel gelişimlerine yarar sağlayacak, yaşamda karşılaşılan sorunları çözecek, toplumsal katılıma ve üretime katkı sağlayacak yeterlilikleri ifade eder (Özerbaş & Kuralbayeva, 2018: 16). Dijital okuryazarlık; dijital ortamda sunulan bilgiyi edinme, içselleştirme ve kullanma şeklinde tanımlanmıştır (Hull, Mikulecky, Clair & Kerka, 2003: 11). Bir başka tanımda ise Martin (2008: 166) dijital okuryazarlığı; bireylerin dijital araçları kullanabilme adına sahip olması gereken farkındalık, tutum ve becerilerini geliştirmesi, e-kaynaklara erişimi, bu kaynakları değerlendirmesi, süzgecinden geçirip yaşama entegre edebilmesi, insanlarla iletişim kurabilmesi ve yapıcı nitelikte sosyal faaliyetlerde bu süreçleri yaşamına yansıtabilmesi şeklinde tanımlamıştır. Genel olarak dijital okuryazarlık, bireylerin 21. yüzyıl dijital toplumuna uyum sağlaması için gerekli teknik, bilişsel ve sosyal-duygusal beceriler olarak ifade edilebilir.

21. yüzyılın en önemli becerileri arasında sayılan (Ocak ve Karakuş, 2019: 130) dijital okuryazarlık 21. yüzyıl becerileri olan yaratıcılığın, girişimciliğin ve yeniliğin de ön koşulu niteliğindedir (Martin, 2005: 132). Bunun yanı sıra dijital okuryazarlık toplumsal yaşama uyum için de oldukça önemlidir. Dijital okuryazarlık, geleneksel okuryazarlığın alternatifi olmayıp ona yarar sağlayan bir uzantısıdır ve günümüz dünyasında çalışmak, öğrenmek ve sosyalleşmek için gereklidir (Churchill, Oakley & Churchill, 2008: 419-420). Yaşam boyu öğrenmenin öneminin artması, günümüzde bilginin hızlı bir şekilde üretimi ve tüketimi, bilgi kaynaklarımızın genellikle dijital ortamlar olması, internet yoluyla bilgiye kısa zamanda ulaşılması, bireylerin etkin bir biçimde öğrenme koşulları oluşturmalarına imkân sağlaması bakımından dijital okuryazarlığın önemi her geçen gün daha da artmaktadır (Kuru, 2019: 1635; Özerbaş & Kuralbayeva, 2018: 16). Nitekim bir çok araştırmacı dijital okuryazarlığın oldukça önemli ve yaşadığımız çağda bireylerin sahip olması gereken beceriler arasında olduğunu vurgulamıştır (Calvani, Cartelli, Fini & Ranieri ,2008; Churchill, Oakley & Churchill, 2008; Kozan & Bulut Özek, 2019; Karakuyu, 2017; Kuru, 2019; Akgün & Akgün, 2020; Karaman & Karataş, 2009; Yazıcıoğlu, Yaylak & Genç, 2020; Çubukçu & Bayzan, 2013; Uyar & Karakuyu, 2020). Yaşadığımız yüzyılın bireylerinin sahip olmaları gereken bu dijital okuryazarlık becerilerinin bireylere kazandırılması adına onlara verilecek eğitim oldukça önemlidir.

Teknoloji çağında bireylerin dijital dünyanın imkanlarından en üst düzeyde yararlanabilmesi, yenilik ve değişimlere uyum sağlayabilmesi günümüz eğitim sistemlerinin en temel belirleyicisi konumundadır (MEB, 2017: 6). Eğitim yoluyla dijital okuryazarlık becerilerini kazanan bir öğrenci hem dijital dünyanın imkanlarından bilinçli bir şekilde yararlanacak hem de yenilik ve değişimlere kolayca adapte olabilecektir. Bunun yanı sıra dijital okuryazarlık

becerilerinin artmasıyla beraber sınıf içerisinde dijital uygulamaların yapılmasına imkan oluşacak ve öğrenme ortamı olarak sınıfı ve dersi öğrenci açısından daha ilgi çekici bir konuma getirecektir (Starr, 2012: 1). Bu bağlamda dijital okuryazarlık becerileri tüm eğitim kademelerinde öğrencilere kazandırılmalıdır (Ocak & Karakuş, 2019: 131).

Dijital okuryazarlık becerilerinin öğrencilere kazandırılması adına gerek Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) gerekse Yükseköğretim Kurulu (YÖK) önemli adımlar atmaya başlamıştır. Bu becerilerin kazandırılması adına MEB, 2012 yılında Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesini başlatarak teknolojik alt yapının okullarda gelişimini artırarak gerek öğrencilerin gerekse öğretmenlerin öğrenme süreçlerinde bu teknolojiden yararlanmalarını sağlamıştır. Böylece dijital okuryazar bireyler yetiştirme noktasında MEB önemli bir adım atmıştır. Bunun yanı sıra MEB 2018 yılında öğretim programlarında güncelleme yaparak programlara öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası platformlarda; toplumsal yaşamda, kişisel gelişimde, öğrenim hayatında ve iş yaşamında ihtiyacı olan yeterlikleri eklemiştir. Türkiye Yeterlikler Çerçevesi adı altında oluşturulan ve öğrencilerin sahip olması gereken sekiz anahtar yeterliklerden biri de “*Dijital Yetkinlik*”tir (MEB, 2018: 7). Böylece öğretim programlarının uygulanması ile öğrencilerin her birinin dijital okuryazar bir birey olmaları amaçlanmıştır. YÖK de bu konuda önemli adımlar atarak sekiz pilot ilde “*Dijital Çağda Yükseköğretimde Öğrenme ve Öğretme*” isimli ders kapsamında dijital öğretim sürecinde akademisyenlerin ihtiyaç duyacağı araç-gereçler ve kullanımı konusunda akademisyenlere bilgilendirme yapmıştır. Bunun yanı sıra bu sekiz pilot ilin 2018-2019 Bahar dönemi müfredatına “*Dijital Okuryazarlık*” dersi eklenmiştir. Bu dersin ilerleyen yıllarda tüm yükseköğretim kurumlarında ders olarak okutulacağı da belirtilmiştir (YÖK, 2019: 1). İlerleyen süreçte sekiz üniversiteyle sınırlı olan projedeki üniversite sayısı 24’e çıkarılmıştır (YÖK, 2020: 1). Bu projeye yükseköğretim bünyesindeki öğrencilerin hem kişisel gelişiminde hem de iş yaşamında ihtiyaç duyacağı dijital okuryazarlık becerilerinin öğrencilere kazandırılması adına önemli bir adım atılmıştır. Bu gelişmelerle birlikte bir çok üniversite “*Türk Dili*”, “*Yabancı Dil*” ve “*Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*” gibi temel dersleri uzaktan öğretim yoluyla gerçekleştirmeye başlamıştır. Covid-19 pandemi süreciyle birlikte tüm yükseköğretim kurumlarında uzaktan öğretime geçiş yapılmıştır. Böylece öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerine sahip olma ve bu becerileri kullanma ihtiyacı oldukça artmıştır.

Literatür incelendiğinde dijital okuryazarlıkla ilgili yurt içi ve yurt dışı çalışmaların olduğu görülmektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalarda; öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerinin düşük olduğu (Cote & Milliner, 2016), dijital okuryazarlığın harmanlanmış öğrenme için ön koşul niteliği taşıdığı (Tang & Chaw, 2016), öğrencilerin eğitim amacıyla çevrimiçi materyalleri kullanmadığı (Ng, 2012), dijital okuryazarlık becerilerinin öğrencilerin aile eğitim durumlarından etkilendiği (Gui & Argentin, 2011), cinsiyet açısından dijital okuryazarlığın bilgi alt boyutunda farklılık olduğu (Gui & Argentin, 2011) sonuçlarına ulaşılmıştır. Yurt içinde yapılan çalışmalar incelendiğinde; çalışmaların biri dışında (Gürtekin, 2019) ağırlıklı olarak öğretmen adaylarına yönelik olduğu (Özerbaş & Kuralbayeva, 2018; Kozan & Bulut Özek, 2019; Kuru, 2019; Akgün & Akgün, 2020; Sarıkaya, 2019; Yazıcıoğlu, Yaylak & Genç, 2020) görülmektedir. Literatürde yalnızca meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlıklarını ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra literatürdeki çalışmalarda öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin program türü, ev internetine sahip olma ve mezun olunan lise türü değişkenlerine göre değişimini inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu bağlamda meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlıklarının incelediği bu çalışma özgün bir çalışmadır. Literatürde dijital

okuryazarlıkla ilgili çalışmaların yapılmasının önemli katkılar sağlayacağını ifade eden çalışmalar (Özerbaş & Kuralbayeva, 2018; Kozan & Bulut Özek, 2019; Kuru, 2019; Akgün & Akgün, 2020; Sarıkaya, 2019) bulunmaktadır. Bu açıdan yapılan bu çalışmanın dijital okuryazarlıkla ilgili literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra çalışmanın “*Dijital Okuryazarlık*” dersinin meslek yüksekokullarında seçmeli ders olarak mı zorunlu ders olarak mı yer alması noktasında da fikir verebileceği düşünülmektedir.

İlerleyen yıllarda gerek özel sektörde gerekse kamu sektöründe ara eleman olarak görev yapacak meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir. Bu noktada meslek yüksek okulu öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyleri merak uyandırmıştır. Bu bağlamda çalışmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ve dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet, sınıf, bölüm, bilgisayar varlığı, ev interneti olma durumu, mezun olunan lise türü, anne ve baba eğitim durumu değişkenleri açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden tarama (survey) yöntemi kullanılarak desenlenmiştir. Tarama araştırmaları belirli bir grubun özelliklerini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmalardır. Bir konu ya da olayla ilgili araştırmaya dahil olan katılımcıların özelliklerinin (tutum, ilgi, yetenek, beceri vb.) belirlendiği araştırmalar tarama araştırması olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2020: 184). Çalışmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ve bu düzeyin hangi değişkenlere göre değişim gösterdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Antakya Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışmanın örnekleme, evrende yer alan ve uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 508 öğrenciden oluşmaktadır. Uygun örnekleme; çalışmanın amacı, zaman ve ekonomik şartlar açısından en uygun olan bireylerin örnekleme alındığı bir örnekleme türüdür (Balcı, 2020: 103).

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak, meslek yüksekokulu öğrencilerinin demografik bilgilerinin yer aldığı soruların yanı sıra Ng (2012) tarafından geliştirilen Hamutoğlu, Güngören, Uyanık & Erdoğan (2017) tarafından Türkçe’ye uyarlaması yapılan “*Dijital Okuryazarlık Ölçeği*” kullanılmıştır. 17 maddeden oluşan ölçek 4 alt boyuta (tutum, teknik, bilişsel, sosyal) sahiptir. 5’li likert tipindeki ölçekte Kesinlikle Katılmıyorum (1), Kesinlikle Katılıyorum (5) şeklinde derecelendirme kullanılmıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan ise 85’tir. Ölçeğin uyarlamasını yapan araştırmacılar tarafından ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı .93 olarak tespit edilmiştir (Hamutoğlu vd., 2017). Araştırma kapsamında ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenirlik katsayısı ise .94 olarak tespit edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Çalışmada veriler 2020-2021 güz döneminde pandemi süreci de düşünülerek Google Formlar aracılığıyla toplanmıştır. Çalışma öncesinde öğrenciler çalışma konusunda bilgilendirilmiştir. Daha sonra Google formlardan elde edilen ölçek linki sosyal ağlar aracılığıyla öğrencilere

iletmiştir. Gönüllük esasına göre doldurmaları talep edilen ölçeğin veri toplama süreci yaklaşık 10 gün sürmüştür.

Verilerin Analizi

Çalışmada verilerin analizinde ölçekten elde edilen toplam puanlar kullanılmıştır. Meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlık puan ortalaması 17.00-39.66 arası düşük, 39.67-62.32 arası orta, 62.33-85.00 arası ise yüksek düzeyde olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Öncelikle verilerin dağılımına bakılmış basıklık ve çarpıklık değerleri -1 ile +1 arasında olduğundan verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Kurtosis: -,075, Skewness: -.573). Bu sebeple çalışmada parametrik testler kullanılmıştır. Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin tespiti için minimum, maximum, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır. Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet, sınıf, program türü, bilgisayar varlığı, ev interneti varlığı değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin mezun olunan lise türü, anne ve baba eğitim durumları değişkenine göre değişimine ise One Way Anova Testi kullanılarak bakılmıştır. Fark olan grupların tespiti için Scheffe ve Tamhane testleri kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Erkek	253	49,8
Kadın	255	50,2
Sınıf		
1. Sınıf	255	50,2
2. Sınıf	253	49,8
Program Türü		
Sosyal	207	40,7
Teknik	301	59,3
Bilgisayar Varlığı		
Var	305	60
Yok	203	40
Ev İnterneti		
Var	359	70,7
Yok	149	29,3
Mezun Olunan Lise Türü		
Anadolu Lisesi	195	38,4
Meslek Lisesi	191	37,6
İmam Hatip Lisesi	55	10,8
Genel Lise	67	13,2
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	111	21,9
İlkokul	244	48
Ortaokul	79	15,5
Lise	59	11,6
Üniversite	15	3
Baba Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	25	4,9
İlkokul	231	45,5
Ortaokul	111	21,9
Lise	91	17,9
Üniversite	50	9,8

Tablo 1'e göre; araştırmada yer alan 508 öğrencinin %49,8'i (n= 253) erkek iken %50,2'sinin (n= 255) kadın olduğu, %50,2'si (n=255) 1. sınıfta iken %49,2'sinin (n=253) 2. Sınıfta olduğu, %40,7'si (n=207) sosyal programlarda (çocuk gelişimi, yerel yönetimler, özel güvenlik, basın ve yayın teknolojileri, hukuk), %59,3'ünün (n=301) teknik programlarda (bilgisayar teknolojileri, bilgisayar programlama, sağlık bilgi sistemleri teknikerliği, elektrik teknolojisi, elektronik teknolojisi) öğrenim gördüğü; %60'ının (n=305) bilgisayarı olduğu %40'ının (n=203) bilgisayarı olmadığı; %70,7'sinin (n=359) ev interneti varken %29,3'ünün (n=149) ev interneti olmadığı; %38,4'ünün (n=195) Anadolu lisesi, %37,6'sının (n=191) meslek lisesi, %10,8'inin (n=55) imam hatip lisesi, %13,2'sinin (n=67) genel lise mezunu olduğu söylenebilir. Bunların yanı sıra anne ve babalarının ağırlıklı olarak ilkokul mezunu olduğu söylenebilir.

Öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik betimsel veriler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Dijital Okuryazarlık Puan Ortalamasına Ait Betimsel Veriler

Değişken	N	Min	Max	\bar{x}	ss
Dijital Okuryazarlık	508	17.00	85.00	63.40	14.65

Çalışmada öğrencilerin dijital okuryazarlık puan ortalamasının $\bar{X}=63.40$ olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre meslek yüksekokulu öğrencilerinin dijital okuryazarlıklarının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete göre değişimine ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Dijital Okuryazarlıklarının Cinsiyete Göre Değişimi

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Dijital Okuryazarlık	Erkek	253	62,94	15.06	506	.992	.322
	Kadın	255	61,65	14.23			

Tablo 3'e göre öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı değişim göstermediği belirlenmiştir ($t_{(506)} = .992, p>.05$).

Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin sınıf değişkenine göre değişimine ilişkin veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğrencilerin Dijital Okuryazarlıklarının Sınıf Düzeyine Göre Değişimi

Değişken	Sınıf	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Dijital Okuryazarlık	1.Sınıf	255	62.31	14.15	506	.031	.975
	2.Sınıf	253	62.27	15.16			

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı değişim göstermediği tespit edilmiştir ($t_{(506)} = .031, p>.05$).

Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin öğrenim görülen program türüne göre değişimine ilişkin veriler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin Dijital Okuryazarlıklarının Program Türüne Göre Değişimi

Değişken	Program	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Dijital Okuryazarlık	Teknik	301	63.04	14.78	506	1.385	.167
	Sosyal	207	61.21	14.42			

Tablo 5'teki bulgulara göre öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin öğrenim görülen program türüne göre anlamlı değişim göstermediği söylenebilir ($t_{(506)} = 1.385, p > .05$).

Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin bilgisayar sahip olma durumuna göre değişimine ilişkin veriler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Dijital Okuryazarlıklarının Bilgisayar Varlığına Göre Değişimi

Değişken	Bilgisayar	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Dijital Okuryazarlık	Var	305	63.68	13.56	383.976	2.639	.009*
	Yok	203	60.20	15.95			

* $p < .05$

Tablo 6'daki verilere göre öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin bilgisayara sahip olma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($t_{(383.976)} = 2.639, p < .05$). Ortalamalar incelendiğinde; bilgisayara sahip olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin ($\bar{X} = 63.68$), bilgisayara sahip olmayan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerine ($\bar{X} = 60.20$) göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin ev interneti olma durumuna göre değişimine ilişkin veriler Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Dijital Okuryazarlıklarının Ev İnterneti Varlığına Göre Değişimi

Değişken	Ev İnterneti	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Dijital Okuryazarlık	Var	359	64.32	13.41	235.237	4.963	.000*
	Yok	149	57.40	16.30			

* $p < .05$

Tablo 7'ye göre öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin ev interneti olma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t_{(235.237)} = 4.963, p < .05$). Ev interneti olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin puan ortalamasının ($\bar{X} = 64.32$), ev interneti olmayan öğrencilerin puan ortalamasına ($\bar{X} = 57.40$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buradan ev interneti olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin ev interneti olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin mezun olduğu lise türüne göre değişimine ilişkin betimsel veriler Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Değişken	Grup	Mezun Olunan Lise Türü	N	\bar{X}	S
Dijital Okuryazarlık	1	Anadolu Lisesi	195	62.52	15.26
	2	Meslek Lisesi	191	63.59	13.79
	3	İmam Hatip Lisesi	55	60.54	13.81
	4	Genel Lise	67	59.35	15.59

Tablo 8'de öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin mezun olunan lise türü değişkenine göre betimsel verileri görülmektedir. Ortalamalar arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan analiz sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Dijital Okuryazarlıkların Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre Değişimi

Değişken	Varyans Kay.	KT	sd	KO	F	p	Fark
Dijital Okuryazarlık	Gruplar Arası	1080.524	3	360.175	1.685	.169	
	Gruplar İçi	107743.592	504	213.777			
	Toplam	108824.116	507				

Tablo 9'a göre mezun olunan lise türü değişkenine göre öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık yoktur [$F_{(3,504)} = 1.685, p > .05$].

Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin anne eğitim durumuna göre değişimine ilişkin betimsel veriler Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Değişken	Grup	Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S
Dijital Okuryazarlık	1	Okuryazar Değil	111	57.63	15.95
	2	İlkokul	244	62.02	13.94
	3	Ortaokul	79	66.89	12.58
	4	Lise	59	64.76	15.02
	5	Üniversite	15	62.29	15.32

Tablo 10'da öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin anne eğitim durumu değişkenine göre betimsel verileri görülmektedir. Ortalamalar arasında anlamlı farkın olup olmadığını tespit etmeye yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 11'de belirtilmiştir.

Tablo 11. Dijital Okuryazarlıkların Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Değişimi

Değişken	Varyans Kay.	KT	sd	KO	F	p	Fark
Dijital Okuryazarlık	Gruplar Arası	4847.207	4	1211.802	5.862	.000	1-3
	Gruplar İçi	103976.909	503	206.714			1-4
	Toplam	108824.116	507				

Tablo 11'deki verilere göre anne eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin dijital okuryazarlık puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık vardır [$F_{(4,503)} = 5.862, p < .05$]. Tamhane testi sonuçlarına göre, annesi ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin annesi okuryazar olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin baba eğitim durumuna göre değişimine ilişkin betimsel veriler Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

Değişken	Grup	Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S
Dijital Okuryazarlık	1	Okuryazar Değil	25	59.16	14.90
	2	İlkokul	231	60.52	15.31
	3	Ortaokul	111	64.26	13.38
	4	Lise	91	65.32	13.69
	5	Üniversite	50	62.16	14.77

Tablo 12'de öğrencilerin dijital okuryazarlıklarının baba eğitim durumu değişkenine göre betimsel verileri görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farklılığın anlamlı olup olmadığını tespit etmeye yönelik yapılan analiz sonuçları Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. Dijital Okuryazarlıkların Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Değişimi

Değişken	Varyans Kay.	KT	sd	KO	F	p	Fark
Dijital Okuryazarlık	Gruplar Arası	2234.936	4	558.734	2.637	.033	1-3,1-4
	Gruplar İçi	106589.180	503	211.907			2-3,2-4
	Toplam	108824.116	507				

Tablo 13 incelendiğinde baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin dijital okuryazarlık puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [$F_{(4,503)} = 2.637, p < .05$]. Scheffe testi sonuçlarına göre; babası ortaokul ve lise mezunu olan

öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin babası ilkokul mezunu ve okuryazar olmayan olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Öğrencilerin dijital okuryazarlıklarının incelendiği çalışmada, öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kozan & Bulut Özek (2019) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri öğretmen adaylarının dijital okuryazarlıklarını incelediği çalışmada, öğretmen adaylarının dijital okuryazarlıklarının yüksek düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Akgün & Akgün (2020) Sosyal Bilgiler öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının dijital okuryazarlıklarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Her iki çalışmanın bulguları çalışmadan elde edilen bulguyu destekler niteliktedir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de son yıllarda dijitalleşme artarak devam etmektedir. Eğitimde uzaktan öğretim faaliyetleri ve kamusal işlemlerde e-devlet işlemleri gibi bir çok işlem dijital tabanlı ortamlarda yürütülmektedir. Bu sebeple bireyler dijital ortamları eskiye göre daha fazla kullanmakta ve birer dijital vatandaşa dönüşmektedir. Bu kullanım beraberinde bireylerde dijital okuryazarlığı da getirmektedir. Bu bağlamda çalışmadan elde edilen bulgunun nedeni son yıllarda dijital kullanımların artmasından kaynaklı olabilir.

Öğrencilerin dijital okuryazarlıklarının cinsiyete göre anlamlı değişim göstermediği belirlenmiştir. Literatürde çalışmadan elde edilen bulguya benzer biçimde öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı değişim göstermediği çalışmalar bulunmaktadır (Kozan & Bulut Özek, 2019; Sarıkaya, 2019). Çalışmadaki bulgudan farklı olarak erkek öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin kadın öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu çalışmalar bulunmaktadır (Özerbaş & Kuralbayeva, 2018; Gürtekin, 2019; Akgün & Akgün ,2020; Yazıcıoğlu, Yaylak & Genç, 2020). TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu)’in Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanımı’na ilişkin raporunda hane halkı internet kullanım oranı %90,7’ye ulaşmıştır (TÜİK, 2020). Bunun yanı sıra raporda kadınların interneti çeşitli amaçlarla kullanım oranlarının bir önceki yıla göre arttığı vurgulanmıştır. Eskiden daha çok erkeklerin kullanımının yoğun olduğu dijital imkanlara kadınların da eskiye göre daha rahat ulaştığı söylenebilir. Bu sebeple kadın ve erkek bireylerin dijital okuryazarlıklarının eskiye göre birbirine daha yakın olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulguya benzer şekilde öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı değişim göstermediği sonucuna ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Özerbaş & Kuralbayeva, 2018; Gürtekin, 2019; Sarıkaya, 2019). Bunların yanı sıra Kozan ve Bulut Özek (2019) 3.sınıfların dijital okuryazarlık düzeylerinin 2. ve 4. sınıflara, Akgün & Akgün (2020) 3.sınıfların dijital okuryazarlık düzeylerinin 1. Sınıflara, Yazıcıoğlu, Yaylak & Genç (2020) 2.sınıfların dijital okuryazarlık düzeylerinin 1. ve 3. Sınıflara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmada teknik programlarda öğrenim gören öğrencilerle sosyal programda öğrenim gören öğrenciler arasında dijital okuryazarlık düzeyi açısından anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Literatürde öğrenim görülen program türü açısından öğrencilerin dijital okuryazarlıklarının incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlıklarını bölüm açısından karşılaştıran Özerbaş & Kuralbayeva (2018) sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin diğer bölümlerdeki öğretmen adaylarından yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmada bilgisayara sahip olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin, bilgisayarı olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulgudan farklı olarak Kozan & Bulut Özek (2019) öğretmen adaylarının bilgisayara sahip olma durumuna göre dijital okuryazarlık düzeylerinde anlamlı farklılığın olmadığını tespit etmiştir. Sadece dijital araçlara yönelik bilgi sahip olmak dijital okuryazarlık için yeterli bir unsur değildir. Dijital okuryazarlık için aynı zamanda dijital araçlara yönelik bilgiyi uygulayabilecek imkanlara da sahip olmak gereklidir. Bu bağlamda bilgisayar sahibi olmanın dijital okuryazarlığın artması için önemli bir araç olduğu söylenebilir.

Çalışmada ev internetine sahip olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin, evinde internet olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yaşadığımız yüzyılda internet kullanımı tüm dünyada ve Türkiye’de hızla artmaktadır (TÜİK, 2020). Gerek eğitim amaçlı gerekse genel amaçlı internet kullanımı bireyleri dijital araçları daha fazla kullanmaya teşvik etmektedir. Bu kullanım belirli düzey beceri gerektirdiğinden bireylerin internet kullanımı arttıkça dijital okuryazarlık düzeylerinin de bunun paralelinde artış sağlamış olabileceği söylenebilir.

Çalışmada mezun olunan lise türüne göre öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin anlamlı değişim göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde mezun olunan lise türüne göre öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin değişimini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Çalışmada annesi ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin annesi okuryazar olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra babası ortaokul ve lise mezunu olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin babası okuryazar olmayan ve ilkokul mezunu olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada anne ve baba eğitim durumunun öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerini genel olarak etkilediği söylenebilir. Anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin de genel olarak yükseldiği belirlenmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda şu öneriler getirilebilir;

- Bilgisayara sahip olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada devlet teşvikleri ya da proje çalışmaları ile öğrencilerin bilgisayara sahip olması için fırsatlar oluşturulabilir,
- Ev interneti olan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda internet erişim sağlayıcılarıyla anlaşmalar yapılarak eğitim amaçlı kullanılacak internet erişiminde kullanım ücretine yönelik indirim sağlanabilir,
- YÖK’ün başlattığı dijital dönüşüm projesi genişletilerek tüm üniversitelerde dijital okuryazarlık dersi zorunlu ders olarak eklenebilir,
- Dijital okuryazarlıkla ilgili bilimsel çalışmaların sayısı artırılabilir.

KAYNAKLAR

- Akgün, İ. H. & Akgün, M. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(2), 1006- 1024.
- Balcı, A. (2020). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler* (14.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (28.Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Calvani, A., Fini, A., & Ranieri, M. (2009). Models and instruments for assessing digital competence at school. *Tecnologie Didattiche*, 48, 39-46.
- Churchill, N., Ping, L.Ç., Oakley, G. & Churchill, D. (2008). Digital storytelling and digital literacy learning. International Conference on Information Communication Technologies in Education, Island. 02.01.2021 tarihinde [https://www.academia.edu/831867/ Digital_storytelling_and_digital_literacy_learning](https://www.academia.edu/831867/Digital_storytelling_and_digital_literacy_learning) adresinden erişilmiştir.
- Cote, T. & Milliner, B. (2016). Japanese university students' self-assessment and digital literacy test results. S. Papadima-Sophocleous, L. Bradley ve S. Thouésny (Eds) İçinde, CALL communities and culture – short papers from EUROCALL 2016 (s. 125-131). DOI: 10.14705/rpnet.2016.eurocall2016.549.
- Çubukçu, A. & Bayzan, Ş. (2013). Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Gui, M. & Argentin, G. (2011). Digital skills of internet natives: Different forms of digital literacy in a random sample of northern Italian high school student. *New media & society*, 13(6), 963–980. DOI:10.1177/1461444810389751.
- Gürtekin, A. (2019). *Üniversite öğrencilerinin boş zaman tutumları ile sosyalleşme taktikleri ve dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi* . Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K., & Erdoğan, D. G. (2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe’ye Uyarlama Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429.
- Hull, G. A., Mikulecky, L., St.Clair, R., & Kerka, S. (2003). Multiple literacies: A compilation for adult educators. Columbus: Center on Education and Training for Employment, Ohio State University
- Karakuyu, A. (2017). Ön lisans öğrencilerinin internet kullanım amaçları. *The Journal of Social Science*, 18(4), 474-480.
- Karaman, M. K. & Karataş, A. (2009). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık düzeyleri. *Elementary Education Online*, 8(3), 798-808, 2009.
- Kennedy T. J., & Odell M. R. L. (2014). Engaging students in STEM education.

Journal of Science Education International, 25(3), 246-258.

Kozan, M. & Bulut Özek, M. (2019). Böte bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 107-120.

Kuru, E. (2019). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Kavramına İlişkin Görüşleri. *Turkish Studies*, 14(3), 1629-1648.

Martin, A. (2005). Digeulit – A European Framework For Digital Literacy: A Progress Report. *Journal of e-Literacy*, 2(2), 130-136.

Martin, A. (2008). *Digital Literacy and the Digital Society*. C. Lankshear, M. Knobel (Ed.), *Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices içinde (s.151- 174)*. New York: Peter Lang.

MEB (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmaları üzerine...* Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. 3.01.2021 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf adresinden erişilmiştir.

MEB, (2018). *Ortaöğretim matematik dersi (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. 3.01.2021 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=343> adresinden erişilmiştir.

Ng, W. (2012) Can we teach digital natives digital literacy? *Computers & Education*, 59, 1065-1078. DOI: 10.1016/j.compedu.2012.04.016.

Ocak, G. & Karakuş, G. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz-yeterlilik becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 129-147.

Özerbaş, M.A. & Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.

Partnership for 21st Century Learning (21. Yüzyıl Öğrenme Ortaklığı) (2015). *Framework for 21st Century Learning*. 01.01.2021 tarihinde <http://www.p21.org/ourwork/p21-framework> adresinden erişilmiştir.

Sarıkaya, B. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının dijital okuryazarlık durumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 62(12), 1098-1107.

Starr, L. (2012, March 31). Encouraging teacher technology use. *Education World*. 138 01.01.2021 tarihinde http://www.educationworld.com/a_tech/tech159.shtml adresinden erişilmiştir.

Tang, C, M.ve Chaw, L, Y.(2016). Digital literacy: A prerequisite for effective learning in a blended learning environment? *The Electronic Journal of e-Learning*, 14(1), 54-65.

TÜİK (2020), “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” 02.01.2021 tarihinde [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679) adresinden erişilmiştir.

Yazıcıoğlu, A., Yaylak, E. & Genç, G. (2020). Okulöncesi ve sınıf öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri.Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 274-286.

YÖK (2019), “YÖK’ün “Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi”nde İmzalar Atıldı”, 02.01.2021 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/agri-dijital-donusum-tanitim-toplantisi.aspx> adresinden erişilmiştir.

YÖK (2020), “Yeni YÖK’ün Hayata Geçirdiği Yeni Projeler ve Düzenlemeler 02.01.2021 tarihinde ”<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/yeni-yok-2020-yili-proje-ve-duzenlemeleri.aspx> adresinden erişilmiştir.

Uyar, A. & Karakuyu, A. (2020). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşlukları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 2905-2914.